

Mevrouw drs. J. Klijsma
Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Utrecht, 28 maart 2017

Betreft: advies voorontwerp Wet waardeoverdracht klein pensioen
Referentie: 170328/Uit/BrfSZW/Adv Wet waardeoverdracht klein pensioen
Bijlage: 1

Geachte mevrouw Klijsma,

28 februari jongstleden heeft u het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) gevraagd advies uit te brengen over het voorontwerp van Wet waardeoverdracht klein pensioen, in het bijzonder over de voorgestelde regeling inzake collectieve waardeoverdracht en bezwaarrecht bij aanpassing aan de wettelijke pensioenrichtleeftijd. Hierbij treft u onze zienswijze aan over de voorgestelde regeling, op te nemen in een tussen te voegen derde lid in artikel 83 van de Pensioenwet.

De aanpassing in artikel 83 beoogt te bewerkstelligen dat het individueel bezwaarrecht van deelnemers komt te vervallen bij verhoging van de pensioenrichtleeftijd voor opgebouwde aanspraken als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. De achterliggende gedachte is dat het collectief daarmee is gediend. De voorwaarden moeten de individuele deelnemer beschermen tegen de negatieve gevolgen, die zich met name voor kunnen doen wanneer een deelnemer de verhoging van de pensioenrichtleeftijd (ten dele) weer ongedaan wil maken door individuele vervroeging. In hoofdstuk IV van de Memorie van Toelichting worden de aanpassing en de daaraan verbonden voorwaarden toegelicht.

Het AG onderschrijft dat het in het belang van het collectief kan zijn als aanspraken binnen een fonds uitgaan van één en dezelfde pensioenrichtleeftijd. Daarmee wordt onnodige complexiteit vermeden, hetgeen kostenreducerend werkt en de transparantie ten goede komt. Dat collectief belang kan reden zijn om het individueel bezwaarrecht niet van toepassing te verklaren maar alleen wanneer voorkomen wordt dat de aanspraken van (gewezen) deelnemers aangetast worden.

Omdat de collectieve overdracht (de omzetting van opgebouwde aanspraken naar een hogere pensioenrichtleeftijd) collectief actuariael gelijkwaardig plaatsvindt, is er op grond van de wet geen sprake van aantasting van de aanspraken. Aantasting van de aanspraken kan zich wel voordoen, wanneer een deelnemer de aanspraken vervolgens vervroegt, bijvoorbeeld naar de oorspronkelijke pensioenrichtleeftijd.

Ter illustratie: collectieve omzetting van aanspraken met pensioenrichtleeftijd 65 jaar naar 67 jaar in 2013, gevolgd door individuele vervroeging naar 65 jaar in 2016, had in een voorbeeldsituatie tot een verhoging van de aanspraak van bijna 3% geleid¹. Dit (met name) als gevolg van de rentedaling in de tussengelegen periode. Omgekeerd zou bij een rentestijging sprake zijn geweest van een navenante verlaging van de aanspraak.

Naar de mening van het AG hoeft geen sprake te zijn van aantasting van de aanspraken, mits zowel de omzetting als de vervroeging waardenneutraal plaatsvindt. De aanvullende bepaling, zoals voorgesteld in lid 3 onderdeel c, geeft daarbij nadere borging. Er zijn uitvoerders die in de praktijk bij de factoren voor (onder meer) individuele vervroeging rekening houden met selectie-effecten, in de veronderstelling dat vrouwen meer gebruik maken van deze mogelijkheid dan mannen (of vice versa). De veronderstelling van dergelijke selectie-effecten kunnen tot gevolg hebben dat de aanspraak na individuele vervroeging afwijkt anders dan door externe factoren zoals rentewijzigingen.

Het AG kan zich vinden in de voorwaarden die onder de letters a tot en met e op pagina 22 en 23 van de Memorie van Toelichting uiteen worden gezet. Bij letter e wordt specifiek ingegaan op de omzetting van tijdelijk ouderdomspensioen. Als van het tijdelijk ouderdomspensioen alleen de einddatum wordt aangepast, bij ongewijzigde begindatum, wordt voorgesteld dat het bezwaarrecht - onder dezelfde voorwaarden als van kracht bij omzetting van ouderdomspensioen - niet aan de orde hoeft te zijn. Dit standpunt lijkt het AG terecht, maar wel met de aanvullende voorwaarde dat terugconverteren mogelijk zou moeten zijn. Als terugconverteren niet mogelijk is, kan wel worden gesproken van aantasting van de aanspraken - het oorspronkelijke uitkeringspatroon kan dan immers niet exact worden gereconstrueerd. De beperkte gevoeligheid van tijdelijke uitkeringen voor grondslagwijzigingen alsmede het feit dat gangbare flexibiliseringsmogelijkheden het mogelijk maken de structuur van de uitkering goeddeels te repliceren, vormen echter verzachtende omstandigheden.

¹ Zie voorbeeldsituatie in de bijlage

Er zou, zo gaat de toelichting verder, wel reden zijn tot individueel bezwaarrecht bij aanpassing van de begindatum of bij omzetting van de tijdelijke uitkering in een levenslange uitkering. In het laatste geval deelt het AG die visie (voornamelijk vanwege het grote verschil in gevoeligheid voor wijzigende grondslagen tussen een levenslange uitkering enerzijds en een tijdelijke uitkering anderzijds); in de eerste situatie (aanpassing begindatum) is er wat ons betreft geen aanleiding tot bezwaarrecht – al zou daar naar analogie van hetgeen in de voorgaande alinea is opgemerkt de voorwaarde aan kunnen worden gesteld dat het oorspronkelijke uitkeringspatroon bij individuele vervroeging kan worden hersteld. Op fiscale gronden hoeft daartegen geen bezwaar te zijn – wel is de vraag of een tijdelijke uitkeringsvorm, die doorloopt tot een leeftijd hoger dan de AOW-leeftijd, binnen de wettelijke mogelijkheden past.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'J. D. Breen', is written over the typed name. The signature is fluid and stylized, with a long horizontal stroke extending to the right.

Ir. drs. J. D. Breen AAG
algemeen directeur

Bijlage - Cijfermatige inzichten

De nominale aanspraak op ouderdomspensioen stijgt met ongeveer 6% als het ouderdomspensioen gericht op pensioenleeftijd 67 jaar wordt geconverteerd naar pensioenleeftijd 68 jaar. Dat percentage is (in beperkte mate) leeftijdsafhankelijk en loopt met oplopende leeftijd af van ongeveer 6,1 naar ongeveer 5,7. Daarbij is in dit voorbeeld uitgegaan van de FTK rentetermijnstructuur van 30 september 2016, de Prognosetafel AG2016 en een 50/50 man/vrouw-verhouding. Er zijn ook uitvoerders die andere renteveronderstellingen (zoals een veronderstelling gebaseerd op verwacht rendement) en/of andere overlevingskansen hanteren. Ook in die gevallen geldt dat de grondslagen in de tijd kunnen wijzigen, met soortgelijke effecten als hier toegelicht tot gevolg.

De aanspraak op ouderdomspensioen werd met ongeveer 14% verhoogd op het moment dat het ouderdomspensioen gericht op pensioenleeftijd 65 jaar werd geconverteerd naar pensioenleeftijd 67 jaar. Daarbij is uitgegaan van de rente van 31 december 2013, de toenmalige AG-Prognosetafel en dezelfde man/vrouw-verhouding.

Een deelnemer van destijds 62 jaar zou in 2016 de oorspronkelijk beoogde pensioenleeftijd van 65 jaar bereiken. Indien deze deelnemer de naar pensioenleeftijd 67 jaar geconverteerde aanspraak op ouderdomspensioen vervroegt naar pensioenleeftijd 65 jaar, dan zou de aanspraak circa 2,8% hoger uitvallen.

Bovenstaande verhoging wordt met name verklaard door de gedaalde rente. Die heeft tot gevolg dat uitkeringen ver in de toekomst meer waard zijn geworden, en door de conversie zijn die uitkeringen ver in de toekomst verhoogd. De daadwerkelijke renteontwikkeling is – vanzelfsprekend – anders geweest dan de rente op conversiemoment. Een dergelijke rentebeweging is vooraf niet te voorzien. Naar de mening van het AG zou daarom het bezwaarrecht niet van toepassing hoeven te zijn. Hoewel het in dit specifieke voorbeeld heeft geleid tot een voordeel van de deelnemer kan dat natuurlijk ook andersom uitpakken.

Het zelfde geldt bij een toename van de (resterende) levensverwachting tussen het moment van conversie en het moment van vervroeging.

Die beide aspecten komen, vanuit het perspectief van de uitvoerder, ook tot uiting in een vergroting van zowel het renterisico als het langlevenrisico: bij conversie van aanspraken naar een hogere pensioenleeftijd neemt de hoogte van de uitkeringen toe, en daarmee nemen ook deze beide risico's toe.

Een daling van de rente met 1%-punt voor alle looptijden tussen het moment van conversie en het moment van vervroeging kan leiden tot een stijging van het oorspronkelijke niveau van de aanspraak met ongeveer 0,6% voor een deelnemer van 60 jaar op het moment van de conversie. Het effect van rentestijging is van grofweg identieke omvang maar in tegengestelde richting.